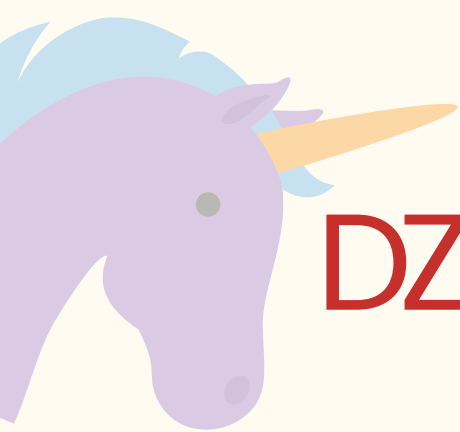

DZIMTE & DZIMUMS

kāda atšķirība?

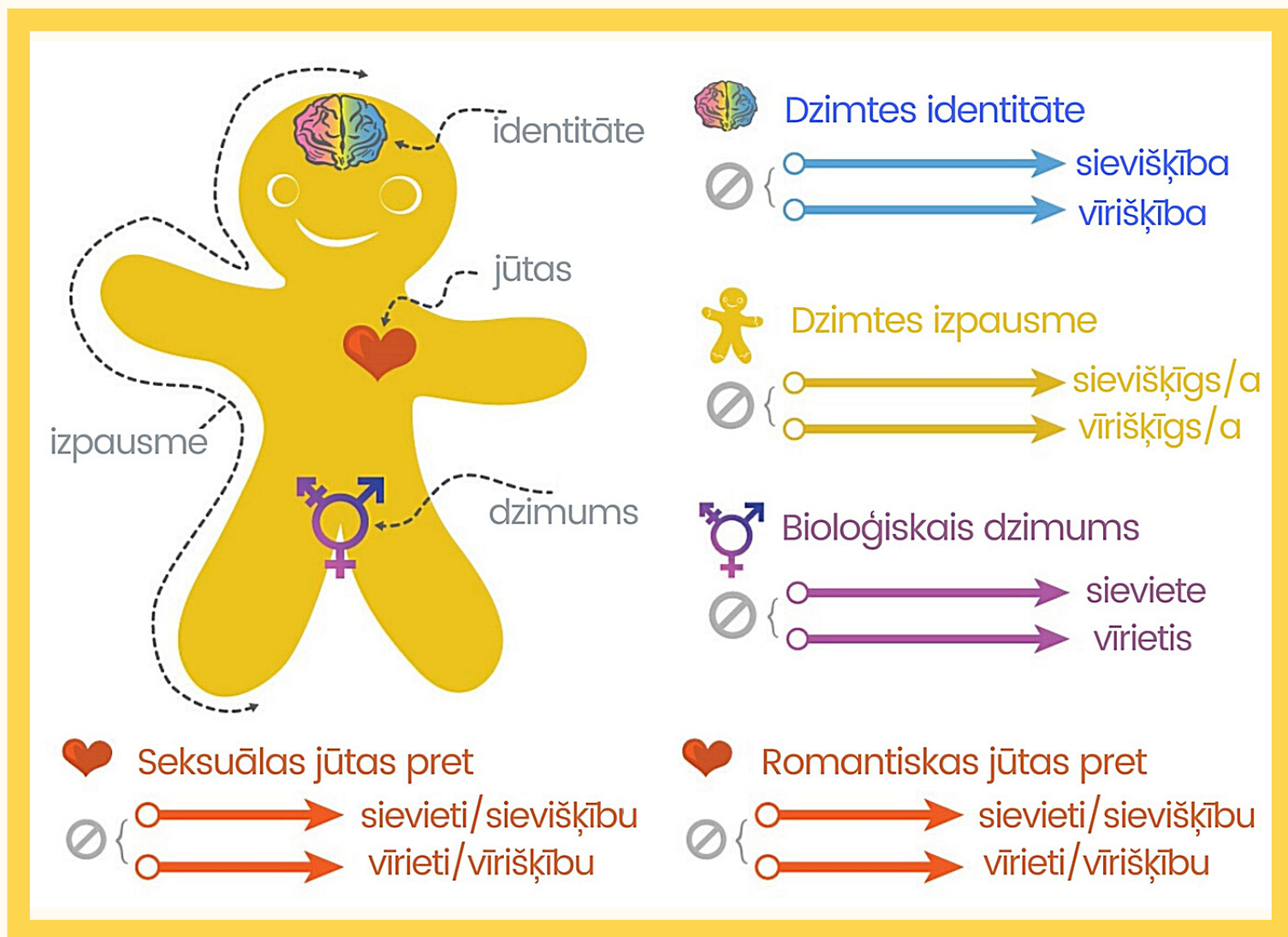
Runājot par jēdzieniem dzimte un dzimums, var rasties sajūta, ka "viss taču ir skaidrs!" Pieredze rāda, ka bieži "nekas nav skaidrs". Sarunas var kļūt neveiklas, argumenti – neskaidri un apjukums savās domās un sajūtās vēl lielāks. Šis materiāls palīdzēs Tev izprast dzimtes un dzimuma dažādos aspektus, būtiskākās nianšes un atšķirības. Dzimte ir krāsains spektrs, nevis melnbalta pasaule. Spektrs, kas ir nemitīgā kustībā un transformācijā. Gluži tāpat kā Tava personība. Jo – tā ir daļa no Tavas personības. Un tas jau ir tas interesantākais, vai ne?

DZIMUMS ≠ DZIMTES IDENTITĀTE ≠
IZPAUSME ≠ ORIENTĀCIJA

Materiāls veidots, pamatojoties uz Genderbread Person
<https://www.genderbread.org/>

Soli pa solim izpratīsim – kāpēc mūsu bioloģiskais dzimums ir vai nav vienāds ar mūsu dzimtes identitāti, izpausmi, seksuālo un romantisko orientāciju, un ko tieši katrs no šiem jēdzieniem nozīmē. Zemāk aprakstītās bultas ir jāuztver kā spektrs, uz kura (vai ārpus kura) mēs ikviens atrodamies.

⊘ – nozīmē, ka Tu neidentificējies ne ar ko no spektrā minētā. Iespējams, Tava identitāte, izpausme, dzimums, seksuālās un romantiskās jūtas ir kaut kur ārpus šī spektra. Jā, tā var būt un jā, tas ir pilnīgi normāli. Arī tā ir daļa no Tavas personības!

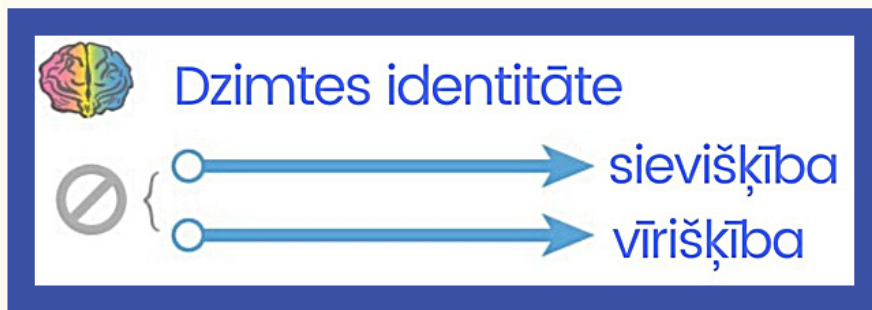

Bioloģisko jeb anatomisko, jeb fizisko dzimumu nosaka pieci faktori: dzimuma hromosomu skaits un tips (XX, XY, XXY, XYY u.c.); dzimumdziedzeru veids (olnīcas vai sēklinieki); dzimuma hormoni; iekšējā reproduktīvā sistēma (piemēram, dzemde sievietēm); ārējie dzimumorgāni.

Cilvēki, kuriem kāds no šiem pieciem faktoriem neatbilst sieviešu vai vīriešu dzimumam, ir interseksuāli. Pazīmes, ka cilvēks ir interseksuāls, ne vienmēr parādās piedzimstot. Daži cilvēki neuzzina, ka viņi ir interseksuāli, ja netiek veiktas ģenētiskas pārbaudes. Interseksuāli zīdaiņi un bērni, piemēram, ar nenoteiktiem dzimumorgāniem var tikt ķirurģiski un/vai hormonāli mainīti, lai viņi iederētos sociāli vēlamajā dzimumu kategorijā. Tomēr tas arvien biežāk tiek uzskatīts par cilvēktiesību pārkāpumu un šāda veida operācijas veic tikai tad, ja tas nepieciešams medicīnisku iemeslu dēļ (traucētas kādas fizioloģiskas funkcijas vai ir apdraudējums fiziskai veselībai).

Dažādas interseksuālas ķermeņa uzbūves ir, lai gan reta, tomēr normāla bioloģiska parādība. Interseksuāliem cilvēkiem, tāpat kā pārējiem, ir dažādas dzimuma identitātes, izpausmes un orientācijas. Lielākā daļa identificējas kā vīrietis vai kā sieviete, bet daži neizjūt piederību konkrētam dzimumam. Daži interseksuāli cilvēki var tikt audzināti kā vīrietis vai sieviete, bet vēlāk dzīvē identificēties kā otrs dzimums.

Atceries: Tavs bioloģiskais dzimums nenosaka Tavu dzimtes identitāti, dzimtes izpausmi, seksuālo vai romantisko orientāciju!

Dzimte ir specifisku kultūras un sociālo procesu ietekmē veidojušos īpašību kopums, kas nosaka sieviešu un vīriešu sociālo uzvedību. Svarīgi zināt un atcerēties, ka dzimte ir sociāli un kulturāli konstruēta, līdz ar to tās izpausmes dažādās kultūras, sabiedrībās un vēstures posmos ir atšķirīgas. Dzimtes identitāte ir Tava psiholoģiskā izjūta par sevi. Dzimtes identitāte "notiek Tavā galvā" – kā Tu identificējies (vai neidentificējies) ar to, kas, Tavuprāt, ir sievišķība vai vīrišķība, un kā tā izpaužas konkrētā sabiedrībā, kurā Tu dzīvo. Piemēram, ja Tu esi piedzimis kā vīrietis un identificējies kā vīrietis, Tava dzimtes identitāte ir cisgender (cisdzimte).

Tomēr, iespējams, ka Tu neidentificējies ne ar vienu no šiem binārajiem jēdzieniem (sievišķība/vīrišķība), esot kaut kur pa vidu abiem, vai arī neesot nekur uz šī spektra. Arī tā ir Tava dzimtes identitāte. Jēdziens, kas tiek lietots, lai šo aprakstītu, ir genderqueer (dzimtes kvīri jeb bezdzimte). Savukārt, cilvēki, kuri sevi nepieskaita ne pie viena dzimuma, ir nonbinary (nebināri). Vēl viens svarīgs termins, kas Tev jāzina šajā kontekstā, ir transpersona – cilvēks, kura dzimtes identitāte atšķiras no tās, ko parasti pieņemts saistīt ar bioloģisko dzimumu, kam šis cilvēks piederīgs. Šiem cilvēkiem var būt īpašības, kuras parasti piedēvē konkrētam dzimumam, un viņi var identificēt sevi šo tradicionālo dzimumu robežās, vai arī identificēties ārpus tām. Kā, piemēram, dzimtes neitrālās un trešās dzimtes personas.

Atceries: Tava dzimtes identitāte nenosaka Tavu bioloģisko dzimumu, dzimtes izpausmi, seksuālo vai romantisko orientāciju!

Dzimtes izpausme ir veids, kā Tu prezentē vai parādi sevi. Dzimtes izpausme top redzama caur Tavu ģērbšanos, matu sakārtojumu, izturēšanos, darbībām un daudz ko citu. Dzimtes izpausme ir Tavs uz āru parādītais "ES", kā arī tas – kā citi šo Tavu "ES" redz un interpretē. Piemēram, Tu esi piedzimusi kā sieviete, jūties un identificējies kā sieviete, Tev patīk savs dzimums, un Tava dzimtes izpausme ir "tradicionāli vīrišķīga" – Tev ir īsi mati un Tev patīk valkāt bikškostīmus. Vai arī Tu esi piedzimis kā vīrietis, identificējies kā vīrietis, Tev patīk pretējais dzimums, un Tava dzimtes izpausme ir vairāk "sievišķīga", nekā izteikti "vīrišķīga". Ievēro, ka runājot par dzimtes izpausmi, jēdzieni "sievišķīgs" un "vīrišķīgs" tiek likti pēdiņās, jo "sievišķīgas/vīrišķīgas" normas, izpausmes un lomas ir sociāli un kulturāli konstruētas.

Līdz ar to arī dažādās sabiedrībās šīs normas, lomas un izpausmes būs atšķirīgas. Svarīgi ir atcerēties, ka dzimtes izpausme laika gaitā var mainīties un transformēties. Dzimte ir spektrs un dažādībā ir spēks!

Atceries: Tava dzimtes izpausme nenosaka Tavu bioloģisko dzimumu, dzimtes identitāti, seksuālo vai romantisko orientāciju!

Seksuālas jūtas jeb seksuālā orientācija ir Tava fiziskā, emocionālā un garīgā "pievilkšanās" pret kādu cilvēku. Tā ietver vēlmi veidot seksuālu kontaktu ar cilvēku, pret kuru izjūti šo pievilkšanos.

Biežāk sastopami termini, kas tiek lietoti, lai apzīmētu dažādas seksuālās orientācijas, ir:

- ♥ Heteroseksualitāte ir jūtas pret pretējā dzimuma pārstāvjiem.
- ♥ Homoseksualitāte (lesbiete, gejs) ir jūtas pret sava dzimuma pārstāvjiem.
- ♥ Biseksualitāte ir jūtas pret abu dzimumu pārstāvjiem.
- ♥ Panoseksualitāte vai omniseksualitāte ir jūtas pret cilvēkiem, neatkarīgi no bioloģiskā dzimuma vai dzimtes identitātes.
- ♥ Demiseksualitāte ir cilvēks seksuālo tieksmi pret otru cilvēku izjūt tikai pēc tam, kad izveidojusies spēcīga emocionālā piesaiste.
- ♥ Aseksualitāti ir cilvēki, kuri neizjūt seksuālo "pievilkšanos" ne pret vienu. Aseksualitāte nav celibāts – ne visi, kas ievēro celibātu, ir aseksuāli, un ne visi aseksuālie cilvēki ievēro celibātu.

Tāpat pastāv iespēja, ka Tu vēl esi savas seksuālās orientācijas izziņas procesā. Un tas ir pilnīgi normāli! Seksuālas jūtas ir process, kas notiek visas dzīves garumā.

Atceries: Tava seksuālā orientācija nenosaka Tavu romantisko orientāciju, bioloģisko dzimumu, dzimtes identitāti vai dzimtes izpausmi!

Romantiskas jūtas jeb romantiskā orientācija ir Tava fiziskā, emocionālā un garīgā "pievilkšanās" pret kādu. Tā ietver vēlmi veidot romantiskas attiecības ar cilvēku, pret kuru izjūti šo pievilkšanos. Tā var būt un var nebūt savstarpēji saistīta ar Tavu seksuālo orientāciju un/vai seksuālām jūtām. Var būt situācija, kad Tavas seksuālās jūtas ir pret viena tipa cilvēkiem, bet romantiskas – pret cita tipa cilvēkiem.

- ♥ Heteroromantiskas orientācijas cilvēki izjūt romantiskas jūtas pret pretējā dzimuma pārstāvjiem.
- ♥ Homoromantiskas orientācijas cilvēki izjūt romantiskas jūtas pret sava dzimuma pārstāvjiem.
- ♥ Biromantiskas orientācijas cilvēki izjūt romantiskas jūtas gan pret sava, gan pretējā dzimuma pārstāvjiem.
- ♥ Panromantiskas vai omniromantiskas orientācijas cilvēki romantiskas jūtas var izjust pret jebkura dzimuma vai dzimtes pārstāvjiem.
- ♥ Cilvēki, kas ir demiromantiski, romantiskas jūtas pret otru cilvēku izjūt tikai pēc tam, kad izveidojusies spēcīga emocionālā piesaiste.
- ♥ Aromantiskas orientācijas cilvēki neizjūt romantiskas jūtas. Taču tas nenozīmē, ka šie cilvēki neizjūt platonisku mīlestību!

Gluži tāpat kā seksuālā orientācija, arī romantiskās jūtas ir process, kas noris visas dzīves garumā.

Atceries: Tava romantiskā orientācija nenosaka Tavu seksuālo orientāciju, bioloģisko dzimumu, dzimtes identitāti vai dzimtes izpausmi!

PĀRDOMĀ!

Dod sev laiku, lai šo informāciju "pārstrādātu". It īpaši, ja šī ir pirmā reize, kad lasi par šo tik ļoti komplekso un bieži vien – grūti izprotamo tematu, kas, iespējams, ir pretrunā ar visu, kas Tev līdz šim ir ticis mācīts un stāstīts.

IZZINI!

Šis viss ir tikai neliela daļa no lielā informācijas un dažādības klāsta, kas "ir tur ārā". Lasi, vēro, skaties, analizē, runā, jautā, izzini! Pat ja Tu nepiekrīti šeit vai kur citur paustajam, izturies ar cieņu pret citiem, dažādību un varbūt Tev pagaidām neizprotamo.

Un atceries – vardarbība, apsmiešana un apcelšana nav attaisnojamas!

SATIECIES!

MOZAĪKA: vienīgā LGBT organizācija Latvijā

<https://www.facebook.com/mozaikalv/>

LGBT māja Rīgā

<https://www.facebook.com/lgbthouseriga/>

Organizācija SKAPIS

www.pride.lv